KORPARYDET Torp under Moboda, FoF

232

KORPARYDET, Norra Torp Moboda Södergård

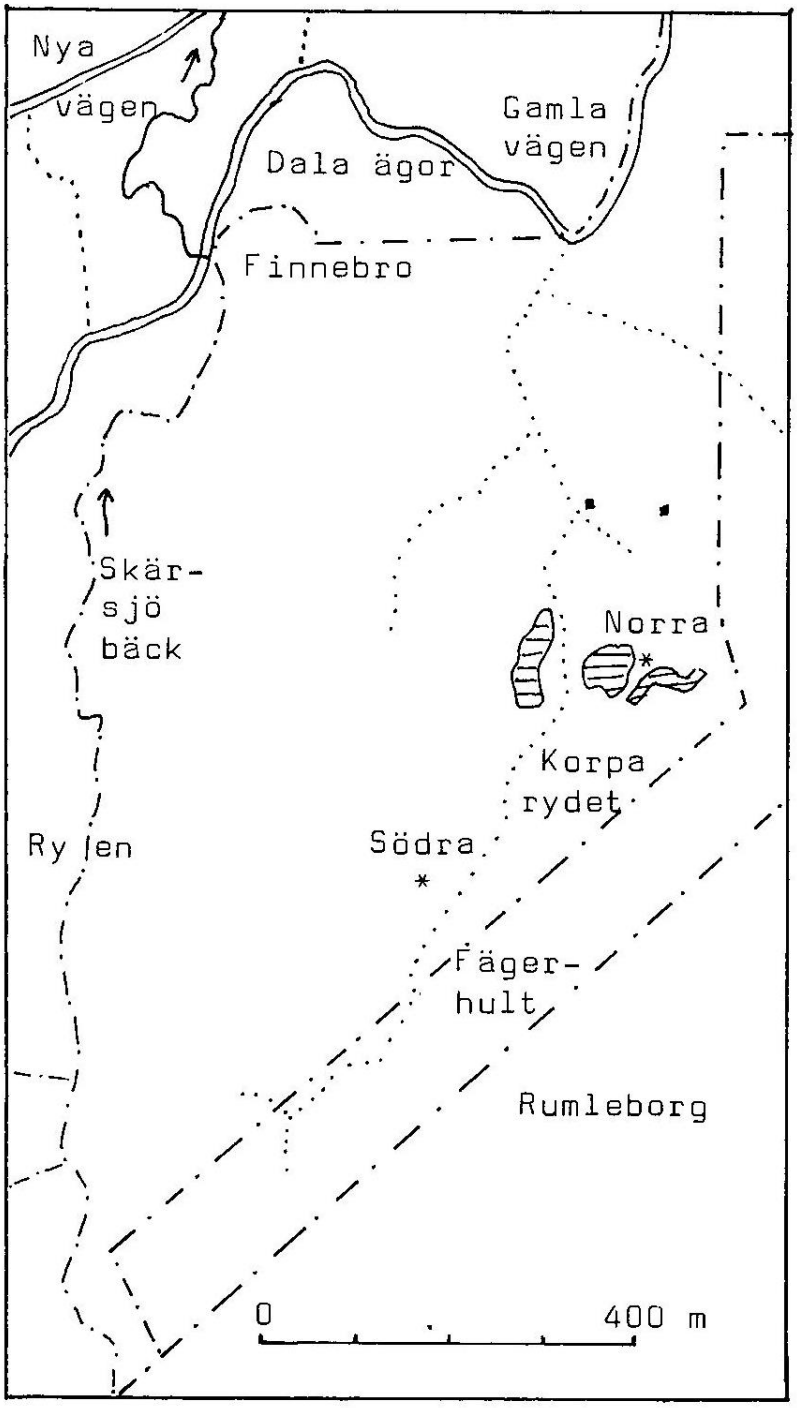

Korparydet ligger 1500 m väster om Fägerhult och 850 m söder om Björkelund. Det uppbyggdes omkring 1770 som en backstuga men utvidgades på 1820-talet till att bli ett torp. 1865 uppskattades det till 1/32 förmedlat mantal, alltså ett av de minsta torpen i socknen. 1899 var lösegendomen försäkrad för 500 kr.
Torpet har fått sitt namn av den ryd, där det upptogs. Området kring Skärbäcken, gräns mellan Östbo och Västra härad, kallas Korparyen, Ryen eller Sjöbory

Ladugården var liten, dålig och omålad. På torpet hade man inte dragare utan klarade sig med tiggehjälpe både för vårbruket och höstplöjningen. Men Johannes och Ida var "ett snällt folk", och de fick alltid den hjälp de behövde. Eftersom de kom till torpet redan 1890, känner man personligen inga andra av torparna på Korparydet. Husen låg vackert på en liten kulle 50 m öster om den skogsväg, som passerar åkrarna.
Eftersom släkten Gök bebodde torpet i tre generationer, fick torpet namnet "Gökens" i vardagslag. De som sedan kom att bo på Gökens kallades alltid Gök, fast de inte var av den släkten. Johannes och Ida ville inte gärna ha den benämningen.
Det kan för en nutida betraktare synas som om torpet ligger ödsligt, men när det byggdes, låg det endast 500 m från landsvägen.
1939 revs husen. Jorden användes som bete. Nu håller åkrarna på att växa igen. Någon åker är t o m igenplanterad med granskog.

Per Nilsson Gök, född 25/4 1735 i Loftås Södergård i Fryele sn och död 19/6 1810 på Korparydet
Anna Nilsdotter, född 1728 i Voxtorps sn och död 19/3 1813 på Korparydet

Stina, född	1754	i Gylfsebo
Anders	i nov 1760	i Stora Hunnavik
Annika	1765	"
Nils	1774	på Korparydet

Per hade varit soldat för Gylfsebo (Gölsebo) rote i Gällaryds sn åtminstone från 1754 med namnet Gök. Han tog upp Korparydet omkring 1770. Som många andra avskedade soldater blev han kyrkväktare, och den sysslan hade han i över 40 år. Som medhjälpare på slutet hade han sin son Anders, som ärvde sysslan efter sin far. Vägen till kyrkan var över 9 km. Per var sjuklig under flera år men sängliggande endast 9 veckor före sin död. Anna överlevde maken i "största uselhet" och njöt fattighjälp de senaste åren av sin levnad. Hon hade varit gift en gång tidigare och hade tre barn i första giftet - och 5 barn i andra giftet. Hon drabbades av slaget och kunde sedan ej tala.
Dottern Annika var gift och borta 1783
Sonen Nils flyttade till Jönköping före 1797

Annas moder Anna Sofia med sonen Peter var skrivna på Korparydet 1796 och flyttade 1797 till Gällaryds sn

Anders Persson Gök, född i november 1760 i Stora Hunnavik och död 19/3 1826 på Korparydet. Gift 1800 med
Lena Persdotter, född 2/8 1766 i Stora Byhult och död 6/8 1842 på fattigstugan

Stina,	född 30/3	1800	på Korparydet	1813 till Skåne
Johannes	26/6	1806	"	1825 till Fryele
Sven Johan	21/9	1812	"	

Anders Gök var fadern behjälplig vid torpets upptagande. Han blev kyrkväktare efter fadern och var samtidigt orgeltrampare. Fick 1821 tillstånd att gå och tigga. Ingen borde ge mindre än en halv kappe säd. Det han var skyldig för 5 1/2 stångamål spån efterskänktes 1821. 1822 fick han sammanskott från ett bröllop i Steningaryd med 30 sk, 1822 från Siggaskog med 1 Rd och 1825 från Dala med 20 sk. Han fick 1825 en bibel av Växjö stifts bibelsällskap och 1826 en psalmbok. 1826 fick han fattigvård med 6 sk.
I allt sitt elände fick han också sina djur rivna av vargar. 1826 förlorade han genom vargar en ko värd 26 Rd, en gris värd 10 Rd samt 3 får.
Lena var 1836 och 1837 föreståndare i fattigstugan för 2 Rd om året. Auktionspengarna efter Lena 1842 var 1 Rd 20 sk
Arvet efter dottern Stina var 50:89

Johannes Andersson Gök, född 26/6 1806 på Korparydet
Gift 13/4 1828 med
Stina Andersdotter, född 6/8 1794 på Västerskog

Daniel	född 4/5	1824	på Västerskog
Anna Lisa	13/6	1828	på Korparydet
Kajsa Maja	3/11	1830	"
Anders Peter	9/5	1833	"

Johannes Gök kom hem från drängtjänst i Fryele 1826. 1828 gifte han sig med Stina, som redan då hade ett barn. Och så föddes Kajsa Maja, som enligt prästens anteckningar var "pygmé", dvs dvärgväxt. Hon var hela sitt liv ett fattighjon. Eftersom hon knappast kunde få sin försörjning i hemmet intogs hon ung på fattigstugan och avled där först 7/11 1882
Hustrun Stina var uppvuxen i mycket små omständigheter. Hon bodde med sin fader och en broder ett tiotal år i en jordkula under Abrahamstorp. Hon flyttade som piga 1815 till Valkö, och där blev hon med barn, som födde hemma hos fadern. Så tog hon tjänst 1821 i Rössved, 1822 på Byhult och 1823 i Dala. Där "var olyckan framme igen" och hon for hem till fadern och födde sitt andra barn.

1828 gifte hon sig med Johannes Gök med lika fattiga förhållanden som hon haft i föräldrahemmet. Stina konfirmerades först 1815, när hon var 21 år gammal. Och det berodde väl mest på komminister Svahns människokärlek. Han var en "utmärkt lärd och med stora snillegåvor utrustad, gudfruktig man". Men Stina var "försummad och ytterst svag" och "läste eländigt både i bok och utantill".
Förmodligen orkade inte Johannes med att driva jordbruket på det torp, som han övertagit efter sin fader, för 1839 flyttade han till backstugan Korparydet eller Söra Gökens. Huset där var bara 10 år, kanske var det bättre än det 70-åriga huset på torpet.

Sven Karlsson, född 1/3 1796 i Nydala sn och död 25/4 1835 på Korparydet. Gift 1/3 1816 med
Katarina Danielsdotter, född 26/7 1784 i Sandvik och död 19/6 1856 på Rosenlund
Jonas Peter, född 25/11 1816 i Solslätt
Magnus 14/11 1827 " Död 12/4 40

Sven och Katarina övertog Solslätt, när de gifte sig. Katarina kom från en mycket arbetsam och skötsam familj. Sven slet hårt och blev bräckt, dvs han fick bråck och då räckte inte hans arbetskraft till. Efter 16 år på Solslätt hade de kommit på obestånd och måste lämna gården. Då flyttade de till Korparydet, där de fick understöd av församlingen.
Sonen Jonas Peter blev dräng hos efterträdaren Jakob

Svens fader, änklingen Karl Svensson, född 19/3 1753 i Nydala sn, avled 2/5 1834 på Korparydet
Han följde med sonen hit från Solslätt 1833

Jakob Jonasson, född 17/11 1808 i Vrigstads sn
Gift 18/9 1835 med
Stina Kajsa Magnusdotter Wahlgren, född 8/8 1808 i Ödestugu sn
Brita Stina, född 26/2 1836 på Korparydet
Johan Magnus 21/1 1838 " Död 8/6 41
Anna Maria 22/2 1840 "
Klas Peter 26/7 1842 "
Johanna Kristina 20/4 1847 "

1835 från Byhult. 1842 skriven på socknen
Vid denna tid hörde Mobo till Nydala herrgård, och det ser nästan ut som om Korparydet fick tjänstgöra som fattigstuga för några familjer

Nils Svensk, född 5/2 1782 på Berget under Ed i Voxtorps sn och död 9/4 1865 i sockenstugan. Gift 11/3 1812
Anna Stina Brunberg, född 19/12 1792 på Lilla Dahlgrens och död 24/1 1851 i sockenstugan

Peter Magnus,	född 16/9	1815	på Morydet	
Kajsa Lisa	21/4	1818	"	36 t Skaftnäs
Maja Stina	4/5	1820	"	38 t Timmerhult
Johanna	27/6	1822	"	55 t Mobo
Sara Stina	15/4	1825	"	42 t Haborarp
Karl Johan	5/10	1827	"	46 t Månsarp
Johannes Gustav	10/8	1831	"	50 t Värnamo
Anna Lena	31/5	1834	på Långö utjord	
Vilhelmina	5/5	1857	på Korparydet	

Nils Svensk flyttade några veckor gammal med föräldrarna Peter Nilsson och Sara Persdotter till Perstorp under Bohult i Gällaryds sn. Efter 10 års ålder kom han i tjänst. 1805 blev han dragon vid nr 2 Svenamo av Vrigstads kompani. Bevistade fälttågen 1806-1807. Satt fången i S:t Quintin i Frankrike från 1807 till 1810, då han återkom. Tjänade sedan för nr 4 Moboda. 1812 gifte han sig med avskedade dragonen Per Brunbergs dotter och bosatte sig på Morydet. Bevistade 1813-1814 års krig. Tjänade vid Smålands Grenadjär Bataljon 20 år. Tog avsked ur krigstjänst 1831. Flyttade 1833 till Långö kvarntorp 10 år, sedan till Morydet 6 år. (troligen felskrivet för Korparydet). 1849 blev han kyrkväktare och bodde sedan 1851 i sockenstugan (den var nämligen tom, sedan kantor Frimansson byggt eget hus, Andreholm). Haft god hälsa utom förliden vinter 1864. Sjuk sedan 17 mars.
För Nils Svensk och Anna lystes alla tre gångerna på samma söndag "i anseende därtill att han var kommenderad och skulle draga i fält tvenne dagar därefter".
När förste sonen föddes gav han 2 sk till kyrkan.
1826 fick han av församlingen en psalmbok.
1834 blev hans gröda på Långö utjord förstörd av hagel.

Dottern Sara Stina arbetade från 1852 på Nydala. Där "råkade hon i olycka" och 1855 kom hon till Nils Svensk i sockenstugan och födde sin son Peter Johan Karlsson den 27 juli. 1865 flyttade hon med barnet till fattigstugan, där hon dog 25/8 1902
Anna Lenas dotter avled redan 25/5 1860. Då flyttade Anna Lena till Ödestugu sn

Johannes Petersson, född 14/12 1822 i Svenarums sn
Gift med
Maja Stina Svensk, född 4/5 1820 på Korparydet
Kristina Matilda, född 10/2 1849 på Korparydet
Karl August 15/10 1850 "
Anna Kristina 5/2 1853 "
Anna Sofia 10/4 1854 "
Emma Kristina 18/2 1857 "
Johan Fredrik 22/4 1859 "
Johanna Elise 10/6 1862 "

1849 från Svenarums sn. 1871 till Lille Sten och bytte torp med Jonas Andersson
Äldsta dottern avled 20/2 1849
Sonen Karl August flyttade 1884 till Store Sten
Dottern Anna Kristina avled 20/5 1853
Dottern Emma var enögd genom värk i barndomen
Sonen Johan Fredrik gift 31/10 1897 med Johanna Petersdotter i Rimsta
Dottern Johanna Elise avled 26/9 1864

Jonas Magnus Andersson, född 7/4 1835 på Eliasbygget
Gift 23/11 1863 med
Inga Lisa Andersdotter, född 8/10 1835 i Långö Södergård
Barnen: se Store Sten

1871 från Lille Sten. 1886 till Store Sten

Fredrik Johannesson, född 11/9 1848 i Växtorps sn
Sara Olofsdotter, född 21/9 1844 i Gällaryds sn
Helena Sofia, född 14/3 1883 i Gällaryds sn
Anna Kristina 28/3 1885 "

1886 från Gällaryds sn. 1888 till Gällaryds sn

Johannes Karlsson, född 27/10 1845 i Gåeryd och död 11/7 1930 på Korparydet. Gift 29/3 1873 med
Ida Johansdotter, född 13/4 1848 i Mobo och död 2/4 1939 på ålderdomshemmet
Karl född 8/5 1873 på Stearyd
Albertina Josefina 15/4 1875 " 06 t Amerika
Klas 28/1 1877 " 96 t Amerika
Jenny 2/10 1878 " 00 t Amerika
Emma 14/11 1881 " 00 t Amerika
Ester 16/12 1883 "
Amanda Emilia Cecilia 18/8 1887 " 09 t Jönköp.

1890 från Stearyd, som han arrenderat.

Ida på Korparydet togs in på ålderdomshemmet 1931
Dottern Ester gifte sig 30/12 1916 med Emil Bäckström
på Lille Sten och flyttade 1917 till Vrigstad
Esters dotter Emilia Elisabet, född 5/12 1911, flyttade
1931 till Värnamo

Sonen Klas skickade varje år, så länge föräldrarna levde, hem pengar från Amerika, så att det räckte till arrendet för torpet och litet till.

Johannes hade kor på stället, ända tills han dog. Han var då 85 år, och det kan inte förundra, om han behövde tiggehjälpe. Folket i trakten hjälpte honom att köra hem ved och till och med att hugga veden. Höst- och vårbruk fick han hjälp med, men man plockade också potatisen åt honom.
Johannes och Ida var mycket rejält folk och hade många vänner. Ofta hade Johannes i sin ungdom hjälpt till på gårdarna i bråda tider, och nu ville man återgälda det.

1939 revs husen och snart kan man knappt finna stugtomten i den växande skogen.

Karl Borgfors berättar, att när man förr högg skog på Rumleborg, brukade man alltid gå till Johannes och Ida och sitta där och äta. Ida bjöd alltid på kaffe

Albert Dahlestrand från Dala berättar, att man gjorde likadant, när man körde grus från en ås söder om Korparydet till vägunderhållet. - En gång hade Ida tänkt sig köpa en gris att slakta till julen. Men hon hade som vanligt inga pengar. Men hon talade vid en bondmora, som sålde en kulting till Ida. Som betalning lämnade Ida då golvuret på Korparydet. Eftersom det var det enda uret de hade, fick ju affären lite konsekvenser för Ida och Johannes. Men det var Idas enda utväg. - Golvuret finns kvar ännu i den familjens ägo, som sålde griskultingen. Det var Ida som såg till, att någonting hände på Korparydet. Det var "inga tag" i Johannes och han tog sig just inget före av eget initiativ

Information av Doris Fransson, Björkelund, vid torpvandringen 20170910.

Korparydet, norra under Moboda

Låg 850 meter söder om Björkelund, 1500 meter väster om Fägerhult. Var först en backstuga från 1770-talet men blev på 1820-talet ett torp. Området kring Skärsjöbäcken kallades Korparyen , Ryen eller Sjöbory därför fick torpet namnet Korparyd eller Korparydet. Kallades också Gökens efter de boendes efternamn.

Brukare:

Per Nilsson Gök, född i Loftås, Fryele

Hustru Anna Nilsdotter, född i Voxtorp

Familjen kom från Gölsebo, Gällaryd där Per varit soldat. Han odlade upp Korparydet omkring 1770. Var kyrkväktare ca 40 år. Hade över 9 km till kyrkan. Fick hjälp de sista åren av sonen Anders som övertog sysslan efter fadern. Hustrun hade varit gift tidigare och hade tre barn med första maken och fem barn med Per. Annas mor bodde också en tid på Korparydet. Per och Anna dog båda på Korparydet, först Per 1810 och sedan Anna 1813.

Fyra av barnen bodde på Korparydet: Stina, Anders, Annika Nils. Annas son Peter bodde också där.

Nästa brukare blev Per och Annas son:

Anders Persson Gök, född i Stora Hunnavik.

Gift med Lena Persdotter, född i Stora Byhult

Barn: Stina, flyttade till Skåne

Johannes, flyttade till Fryele, återkom senare

Sven Johan

Anders var kyrkväktare och orgeltrampare. Var så fattig att han 1821 fick tillstånd att gå och tigga. Han fick allmosor från olika evenemang (bröllop mm). Han fick fattighjälp av socknen. Bibel och psalmbok fick han av kyrkan.

Anders och Lena fick sina djur rivna av varg, en ko, en gris och tre får.

Paret ärvde pengar efter dottern Stina, 50 kr.

Anders dog 1826 på Korparydet. Lena blev föreståndare på fattigstugan i Nydala 1836-37. Hon dog där 1842.

Nästa brukare blev Anders och Lenas son:

Johannes Andersson Gök, född på Korparydet

Hustru Stina Andersdotter, född på Västerskog.

Barn: Daniel

Anna Lisa

Kajsa Maja (enl prästen pygme). Flyttade till fattigstugan som ung. Blev 52 år.

Anders Peter

Stina hade barn innan hon gifte sig. Hon levde under knappa förhållande tillsammans med sin far och sina barn i en jordkula under Abrahamstorp. Johannes och Stina fick 4 barn. Från 1828 bodde de på Korparydet. De var mycket fattiga och klarade inte av att bo kvar på Korparydet. De flyttade 1839 till södra Korparydet (kanske var stugan bättre där eftersom den var byggd senare).

Nästa boende blev 1833

Sven Karlsson, född i Nydala

Hustru Katarina Danielsdotter, född i Sandvik

Barn: Jonas Peter

Magnus, död ung

Paret bodde som nygifta på Solslätt och var ett strävsamt par. Men Sven fick bråck och klarade inte av det tunga arbetet på torpet. Han kom på obestånd och fick lämna stället och flytta in på Korparydet med sin familj. Även hans far fick följa med dit. Sven Karlsson dog 1835 och då tog ny boende vid. Katarina dog 1856 på Solslätt. Sonen Jonas Peter blev dräng hos nästa torpare i Korparydet.

Nästa boende 1835 blev Jakob Jonasson, född i Vrigstad

Hustru Stina Kajsa Magnusdotter Wahlgren, född i Ödestugu

Barn: Brita Stina

Johan Magnus, död ung

Anna Maria

Klas Peter

Johanna Kristina

Familjen kom 1835 från Carlsnäs. Skrivna på socknen 1842. Hade ingen fast bostad förrän 1847 då de bodde i Porsdala backstuga, placerade av fattigvården. 1849 placerades de på Ekåsens backstuga. Där bodde de tills de kom till fattigstugan 1868 (barnen flyttade till andra socknar).

Nästa brukare blev Nils Svensk, född i Voxtorp

Hustru Anna Stina Brunberg, född på Lilla Dahlgrens

Paret hade 9 barn.

Nils Svensk blev i tjänst strax efter 10 års ålder inom dragonverksamhet. 1805 var han dragon i Vrigstad kompani. Satt fången i Quintin i Frankrike 1807-10. Kom sedan till Moboda. Gifte sig med dragonen Brunbergs dotter. Bodde då på Morydet. Var med i nytt krig 1813-14. Var dragon vid Smålands grenadjärsbataljon i 20 år. Flyttade efter avsked först till Långö och sedan till Korparydet. Han blev kyrkväktare 1849 och 1851 flyttade makarna till sockenstugan där hustrun dog samma år. Hans ena dotter, Sara, flyttade in till honom och födde ett barn 1855 Peter Johan Carlsson. Nils dog 1865 och då flyttade dottern till fattigstugan där hon dog 1902.

Saras son, Peter Johan, flyttade till Vrigstad, arbetade bl a på Lundholmen, flyttade till Ökna i Södermanland, vidare till Vaxholm där han gifte sig. Dog 1921 i Vårdinge utanför Södertälje.

Nästa brukare på Korparydet 1849 blev

Johannes Petersson, född i Svenarum.

Hustru Maja Stina Svensk (dotter till föregående brukare).

Kom från Svenarum. Paret fick 7 barn.

Flyttade 1871 till Lille Sten. Bytte torp med Jonas Magnus Andersson.

Nästa brukare som kom från Lille Sten 1871 var

Jonas Magnus Andersson, född på Eliasbygget

Hustru Inga Lisa Andersdotter, född i Långö Södergård.

Tre barn var födda på Lille Sten. Ett av dem dog på Korparydet 1873, knappt 3 år gammal. Hans lillebror som föddes en vecka senare fick samma namn som den döda brodern, Johan Gustaf. Ytterligare två barn föddes på Korparydet.

1886 flyttade familjen till Store Sten. Två barn hade då flyttat hemifrån.

Nästa brukare blev

Fredrik Johannesson, född i Voxtorp

Hustru Sara Olofsdotter, född i Gällaryd.

Paret kom 1886 från Gällaryd och flyttade tillbaka dit 1888.

Nästa brukare blev

Johannes Karlsson, född i Gåeryd

Hustru Ida Johansdotter, född i Mobo.

Familjen kom 1890 från Stearyd som Johannes Karlsson arrenderat. Paret hade 7 barn, alla födda på Stearyd.

Fyra barn utvandrade till Amerika och en flyttade till Jönköping. En son skickade varje år hem pengar från Amerika så att det räckte till arrendekostnaden till Moboda för Johannes och Ida.

Paret var mycket omtyckta i trakten och fick därför mycket hjälp av grannarna med ved och foder till djuren mm. En gång, berättas det, köpte Ida en gris men hon hade inte pengar att betala den med så då lämnade hon deras golvur som betalning.

Johannes dog 1930 på Korparydet och Ida kom till ålderdomshemmet 1931. Dog där 1939.

1939 revs husen. Virket användes till delar av ladugården på Björkelund.

/Sammanställt ur Henry Renshults böcker Folk & Fornt samt kyrkoböcker

av Doris Fransson